

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 10^{ΗΣ} ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1992

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ κ. VINCENZO ROTOLO

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ κ. ΜΙΧΑΗΛ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ κηρύξω τὴν ἑναρξὴ τῆς ἑκτακτῆς συνεδρίας τῆς Ἀκαδημίας γιὰ τὴν ἐπίσημη ὑποδοχὴ τοῦ νέου ἀντεπιστέλλοντος μέλους τῆς Ἀκαδημίας μας καθηγητῆ κυρίου Vincenzo Rotolo.

Μὲ χαρὰ ὑποδέχομαι ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τὸν ἐκλεκτὸ συνάδελφο, καθηγητῆ τῆς νέας ἐλληνικῆς φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Παλέομου. Ὁ καθηγητῆς Vincenzo Rotolo ἔχει διακεκριμένη θέση στὴ χορεία τῶν νεοελληνιστῶν. Ὅπως ὅλοι οἱ ξένοι συνάδελφοί του, ὁ κ. Rotolo συμβάλλει στὴ μελέτῃ τῆς γραμματείας μας μὲ τὴ γνώση ποὺ ἔχει τῆς ἐθνικῆς του γραμματείας.

Ἀγαπητὲ κύριε συνάδελφε,

Ἐκ μέρους τοῦ σώματος σᾶς ἀπευθίνω καὶ ἐπισήμως τὶς καλύτερες εὐχὰς ὄλων μας μαζί μὲ τὴ βεβαιότητά μας ὅτι θὰ συνεχίσετε πολλὰ χρόνια τὴν παραγωγικὴ δράση σας.

Σᾶς περιβάλλω μὲ τὸ μεγάλο διάσημο τῆς Ἀκαδημίας.

Κατ' ἐντολὴ τῆς Συγκλήτου ὁ συνάδελφος κύριος Μανούσος Μανούσας θὰ προσφωνήσει τὸν καθηγητῆ κύριο Vincenzo Rotolo.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΓΚΟΥ κ. Μ. Ι. ΜΑΝΟΥΣΑΚΑ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἔχει σήμερα τὴ χαρὰ νὰ ὑποδέχεται, ὡς νέο ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς, τὸ διακεκριμένο κλασσικὸ φιλόλογο καὶ νεοελληνιστὴ κύριο Vincenzo Rotolo, τακτικὸ καθηγητὴ τῆς Νεοελληνικῆς Γλώσσας καὶ Λογοτεχνίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Παλέρμου, τακτικὸ μέλος τῆς Ἐθνικῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν, Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν τοῦ Παλέρμου καὶ πρόεδρο τοῦ Σικελικοῦ Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν καὶ Νεοελληνικῶν Σπουδῶν.

Ἐκτελώντας ἐντολὴ τῆς Συγκλήτου τῆς Ἀκαδημίας, ἔχω τὴν εὐχαρίστηση νὰ παρουσιάσω τὴν προσωπικότητα, τὴ δράση καὶ τὸ ἔργο τοῦ φίλου συναδέλφου, ποὺ συνεχίζει τὴν παράδοση τῆς ἐκλεκτῆς ἐκείνης χορείας τῶν Ἰταλῶν ἐλληνιστῶν παλαιῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας μας (S. G. Mercati, R. Cantarella, Br. Lavagnini, Ag. Pertusi, F. M. Pontani), πού, μὲ ὄπλισμό καὶ μὲ ἀφετηρία τὴν κλασσικὴ τους παιδεία, θέλησαν νὰ ἐπεκτείνουν τὸ πεδίο τῶν ἐνδιαφερόντων τους στὸ βυζαντινὸ καὶ τὸν ἀναγεννησιακὸ χῶρο, γιὰ νὰ φτάσουν ὡς τὴ νεότερη, ἀκόμη καὶ τὴ σύγχρονη περιοχὴ τῆς γραμματείας μας.

Ὁ κ. Vincenzo Rotolo γεννήθηκε τὸ 1931 στὴ Σικελία καὶ σπούδασε κλασσικὴ φιλολογία στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Παλέρμου, κοντὰ στὸ διαπρεπὴ ἐλληνιστὴ ποὺ χάσαμε πρόσφατα, τὸν Bruno Lavagnini. Τὸ 1954 παρακολούθησε μαθήματα Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Ἐκίνησε τὴν ἐρευνητικὴ του σταδιοδρομία ὡς κλασσικὸς φιλόλογος. Ἐπειτα ὁμως ἀπὸ μιὰ μακρόχρονη διαμονή του στὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὴ δεκαετία 1954-1964, ὅπου ὑπηρετήσε ὡς καθηγητῆς στὸ Ἰταλικὸ Ἰνστιτούτο Ἀθηνῶν, στράφηκε πρὸς τὴ μελέτη τοῦ νεότερου Ἑλληνισμοῦ καί, μὲ τὴ βοήθεια καὶ τῆς Ἑλληνίδας συζύγου του, ἐτελειοποίησε τὴ γνώση τῶν νέων ἐλληνικῶν σὲ βαθμὸ ἀξιοθαύμαστο.

Ξαναγυρίζοντας στὸ Παλέρμο, ἐδίδαξε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ ἐκεῖ Πανεπιστημίου (ὅπου παρουσίασε καὶ τὴ διδακτορικὴ του διατριβή, τὸ 1957) Νεοελληνικὴ Γλώσσα καὶ Λογοτεχνία, ἀλλὰ καὶ Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Φιλολογία, Ἑλληνορωμαϊκὸ Πολιτισμὸ καὶ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας. Ἐπὶ πολλὰ χρόνια ὑπῆρξε, στὸ Πανεπιστήμιο αὐτό, διευθυντῆς τοῦ Ἰνστιτούτου Ἑλληνικῆς Φιλολογίας. Τὸ 1968 διαδέχθηκε τὸ δάσκαλό του Bruno Lavagnini στὴν ἔδρα τῶν Νεοελληνικῶν, ὅπως καὶ τὸν διαδέχθηκε πρόσφατα (ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1992), μετὰ τὸ θάνατό του, στὴν Προεδρία τοῦ Σικελικοῦ Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν καὶ Νεοελληνικῶν Σπουδῶν τοῦ Παλέρμου, ἐνὸς ἀπὸ τὰ σημαντικότερα καὶ δραστηριότερα κέντρα ἐλληνικῶν σπουδῶν στὴν Εὐρώπη. Ἀπὸ πολλὰ χρόνια εἶναι καὶ τακτικὸ μέλος τῆς Ἐθνικῆς Ἀκαδη-

μίας Ἐπιστημῶν, Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν τοῦ Παλέομου. Εἶναι μέλος ἐπίσης τῆς *Association pour l'encouragement des Études Grecques* τῆς Γαλλίας καὶ ἐπίτιμος διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τέλος, εἶναι μέλος τῶν ἐκδοτικῶν ἐπιτροπῶν τῶν περιοδικῶν «*Modern Greek Studies Yearbook*» (τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Minnesota), «*Rivista di Studi Bizantini e Neoellenici*» (τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ρώμης) καὶ «*Italoellenika* (τοῦ *Istituto Universitario Orientale* τῆς Νεαπόλεως). Ἐκτός ἀπ' αὐτά, ἔχει λάβει μέρος σὲ πολυάριθμα διεθνῆ ἢ ἔθνικα ἐπιστημονικά συνέδρια, καὶ μάλιστα τὰ βυζαντινολογικά, καὶ συνεργάστηκε σὲ ἔγκυρα ἐπιστημονικά περιοδικά, ἰταλικά («*Atene e Roma*», «*Ausonia*», «*La Parola del Passato*», «*Rivista di Studi Bizantini e Neoellenici*», «*Studi bizantini e neogreci*», «*Studi neoellenici*», «*Studi italiani di Filologia classica*»), ἑλληνικά («*Ἐρανιστής*», «*Ἑλληνικά*», «*Χιακὰ Χρονικά*» κλπ.) ἢ διεθνῆ («*Byzantion*», «*Folia neoellenica*», «*Miscellanea Neogreca*», «*Nouvelle Europe*»), καθὼς καὶ σὲ εἰδικὸν τόμον πρὸς τιμὴν ἐπιφανῶν ἐρευνητῶν (*Cataudella, Monaco, Caracausi* κ.ά.).

Τὸ ἐρευνητικὸ καὶ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ κ. Rotolo εἶναι ἀξιόλογο.

Στὸ διάστημα τῶν τελευταίων 35 ἐτῶν, ἀπὸ τὸ 1957 ὡς σήμερα, ἐδημοσίευσεν περισσότερες ἀπὸ ἑκατὸ δόκιμες ἐργασίες (δώδεκα αὐτοτελεῖς, ἑβδομήντα σὲ περιοδικά, ἐπιστημονικά ἢ λογοτεχνικά, καὶ εἴκοσι βιβλιοκρισίες). Οἱ ἐργασίες αὐτές, πού τοῦ ἐξασφάλισαν διεθνῆ ἀναγνώριση, ἐκτείνονται ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὡς τὶς μέρες μας καὶ ἀναφέρονται ὅλες σὲ ἑλληνικά θέματα, ἰδίως σὲ θέματα ἱστορίας τῆς γλώσσας καὶ τῆς λογοτεχνίας μας, σὲ ἔργα ἐπιφανῶν Ἑλλήνων διανοητῶν καὶ ποιητῶν (Κοραῖ, Σολωμοῦ, Ἑλύτη, Βρεττάκου). Μὲ τὴ λιτὴ ἐπισκόπηση πού θὰ ἐπιχειρήσουμε ἐδῶ θὰ προσπαθήσουμε νὰ κατατάξουμε τὰ δημοσιεύματά του αὐτά, γιὰ νὰ τὰ ἀποτιμήσουμε καλύτερα, σὲ χρονικοὺς κύκλους καὶ σὲ θεματικὰς ἐνότητες.

Ὁ παλαιότερος χρονικὸς κύκλος, πρὸς τὸν ὁποῖο ἐστράφηκε ἀρχικὰ καὶ σχεδὸν ἀποκλειστικὰ, ἢ ἐρευνητικὴ δραστηριότητα τοῦ κ. Rotolo, ἦταν, ὅπως εἶπαμε, ἡ περιοχὴ τῆς κλασσικῆς φιλολογίας. Ἡ πρώτη ἐκτενὴς ἐργασία πού δημοσίευσεν, τὸ 1957, ἦταν ἡ διδακτορικὴ του διατριβὴ γιὰ τὸν «Παντόμιμο». Στὸ πρῶτο μέρος τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἐξετάζονται οἱ ἀρχὲς καὶ τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ θεατρικοῦ αὐτοῦ εἴδους καὶ στὸ δεύτερο συγκεντρώνονται τὰ κείμενα (ἐπιγραφὰς καὶ ἐπιγράμματα) τὰ σχετικὰ μὲ τὸν Παντόμιμο, συνοδευόμενα ἀπὸ λατινικὰ σχόλια. Μὲ τὸ θέμα αὐτὸ εἶχαν ἀσχοληθεῖ προηγουμένως ἐπιφανεῖς φιλόλογοι, ὁ Robert, ὁ Weiprecht, ὁ δικὸς μας Στίλπον Κυριακίδης καὶ ἄλλοι. Ἡ γνώμη τοῦ Rotolo εἶναι ὅτι οἱ ρίζες τοῦ Παντομίμου ἀνάγονται στοὺς ἑλληνικοὺς μιμητικοὺς χορούς, ἀλλὰ ἡ ἐξέλιξί του σὲ θεατρικὸ εἶδος, μὲ καθορισμένα δομικὰ χαρακτηριστικά, ἔγινε στὴ Ρώμη, κατὰ τὸν πρῶτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα.

Γρήγορα όμως τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κ. Rotolo θὰ στραφεῖ καὶ στὸ χῶρο τοῦ Βυζαντίου. Τὸ 1961, στὴ σειρά τῶν ἐκδόσεων τοῦ Σικελικοῦ Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν καὶ Νεοελληνικῶν Σπουδῶν τοῦ Παλέρμου, τυπώθηκε ἡ κριτικὴ ἔκδοση τῆς «Ἀλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης» τοῦ Εὐσταθίου ἀπὸ τὸ Στίλπινα Κυριακίδη. Ὁ Rotolo ἀνέλαβε μὲ ἐπιτυχία τὴν ἰταλικὴ μετάφραση τοῦ δύσκολου κειμένου, καθὼς καὶ τῆς Εἰσαγωγῆς καὶ τῶν Σχολίων τοῦ ἐκδότη. Ἀπὸ τὸ ἔργο αὐτὸ προέκυψαν καὶ ἄλλες μεταγενέστερες ἐργασίες του, ὅπως «Οἱ Σικελοὶ στὴ Θεσσαλονίκη τὸ 1185» (μεταφράζω στὰ ἑλληνικὰ τοὺς ἰταλικοὺς τίτλους) (Θεσσαλονίκη 1982) (ὅπου ἐξαίρεται ἡ ἀντικειμενικότητα καὶ ἡ ἀκρίβεια τῶν πληροφοριῶν τοῦ Εὐσταθίου γιὰ τὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις, τὴ στάση καὶ τὰ ἔθιμα τῶν Νορμανδῶν), ἡ ἐργασία *Eustazio di Tessalonica e il greco Volgare* «Ὁ Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης καὶ ἡ δημώδης ἑλληνική», (Παλέρμο 1984) καὶ ἡ ἐργασία *Un passo di Eustazio ovvero greco antico e greco moderno* «Χωρὶο τοῦ Εὐσταθίου ἢ ἀρχαία ἑλληνικὴ καὶ νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα», ὅπου ὑπογραμμίζεται ἡ σπουδαιότητα τῆς γνώσης τῶν νέων ἑλληνικῶν γιὰ τὴν καλυτέρα κατανόηση τῶν ἀρχαίων. Τὴν ἴδια ἄποψη αὐτὴ τὴν ἀναπτύσσει, μὲ πλούσια τεκμηρίωση, καὶ στὴ μελέτη του *Interesse del neogreco per gli studi classici* «Ἡ σημασία τῆς νέας ἑλληνικῆς γιὰ τὶς κλασσικὲς σπουδές».

Τρία ἄλλα ἄρθρα του (τοῦ 1989) ἐρευνοῦν, ἀπὸ διαχρονικὴ σκοπιὰ, μερικὲς παροιμίες, ἐκφράσεις καὶ λέξεις, ποὺ, ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὡς σήμερα, εἶναι βαθιὰ ριζωμένες στὴ συνείδηση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, καθὼς πηγάζουν ἀπὸ παμπάλαια ἔθιμά του. Τὴν ἰδέα αὐτὴ τῆς ἱστορικῆς συνέχειας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ποὺ τὴν ὑποστηρίζει σταθερὰ ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη καὶ ποὺ τὴν ἀσπάζοταν καὶ ὁ δάσκαλός του Bruno Lavagnini, τὴν ἐφαρμόζει καὶ τὴν προβάλλει ὁ Rotolo σὲ ὄλες τὶς μελέτες του, ἀκόμη καὶ στὶς νεοελληνικὲς. Χαρακτηριστικὸς εἶναι ὁ πανηγυρικὸς λόγος του, τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1991-92, στὴν Ἑθνικὴ Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν, Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν τοῦ Παλέρμου μὲ τὸν τίτλο «Παράδοση καὶ νεωτερικοὶ στὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία» *Tradizione e modernità nella letteratura neogreca*.

Στὴ δημώδη βυζαντινὴ λογοτεχνία ἀνάγεται ἡ ἰταλικὴ μετάφραση τοῦ ἀνώνυμου ἔμμετρον μυθιστορημάτος «Λίβιστρος καὶ Ροδάμνη» ποὺ δημοσίευσεν τὸ 1965 ἀπὸ τὸ βατικανὸ ἑλληνικὸ κώδικα 2391 μὲ βάση —καὶ ἦταν αὐτὴ ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἐπιστημονικῆς μας συνεργασίας— δική μου μεταγραφή.

Ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς Ἀναγέννησης ὁ κ. Rotolo μᾶς πρόσφερε μιὰ καὶ μόνη ἐργασία (1973-74) μὲ τὸν τίτλο «Ἡ γνώμη τοῦ F. Filelfo γιὰ τὴ δημώδη ἑλληνικὴ γλῶσσα» *L'opinione di F. Filelfo sul greco volgare*.

Ἰδιαίτερα φροντισμένη, μὲ πλούσια εἰσαγωγή, ἰταλικὴ μετάφραση καὶ σχόλια, εἶναι ἡ κριτικὴ ἔκδοση τοῦ ποιήματος «Ἑλλάς» τοῦ ὀνομαστοῦ Ἑλληνα σοφοῦ

Λέοντος Ἀλλατίου (1966), ἔργο πὸν μᾶς μεταφέρει στὸ 17ο αἰώνα καὶ πὸν ἀποτελεῖ θεορμὴ ἐκκλήση πρὸς τὸν (ἀνήλικο τότε ἀκόμη) βασιλιὰ τῆς Γαλλίας Λουδοβίκο ΙΔ' γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδος. Πρόκειται γιὰ ὑποδειγματικὴ καὶ ἐξαντλητικὴ ἐργασία.

Μεταβαίνοντας τώρα, μὲ δεύτερο ἄλλα ἐνὸς ἀκόμη αἰώνα, ἀπὸ τὸν Ἀλλάτιο στὸν Κοραῖ, θὰ μποῦμε στὴν περιοχὴ τοῦ ὄψιμου Διαφωτισμοῦ καὶ τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνικῆς παραγωγῆς, ἀπὸ τὸ 19ο αἰώνα ὡς σήμερα, ὅπου οἱ συμβολὲς τοῦ κ. Rotolo, τὰ τελευταῖα ἰδίως χρόνια, εἶναι πολλὲς καὶ σημαντικὲς καὶ καθορίζουν τὴν ὀριστικὴν στροφὴν τοῦ στὴν ἔρευνα καὶ τὴ μελέτη τῆς νέας ἐλληνικῆς λογοτεχνίας καὶ γλώσσας.

Γέφυρα ἀνάμεσα στὴ μελέτη τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νέας ἐλληνικῆς γραμματείας ἀποτελεῖ τὸ πολυσέλιδο βιβλίον τοῦ Adamantios Korais e la questione della lingua in Grecia «Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῖς καὶ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα στὴν Ἑλλάδα» (1965). Μετὰ ἀπὸ ἐκτενῆ εἰσαγωγὴν γιὰ τὸ βίον καὶ τὸ ἔργο τοῦ Κοραῖ, ὁ Rotolo ἐξετάζει λεπτομερέστατα τὴ θέση τοῦ Κοραῖ στὸ γλωσσικόν, ὅπως αὐτὴ διατυπώνεται μέσα ἀπὸ τὶς πολυάριθμες καὶ διαδοχικὲς μνεῖτες στὰ κείμενά του, πὸν ὁ Rotolo τὶς διαστανρώνει μὲ τὴν πλουσιότατη σχετικὴ βιβλιογραφία. Στὸ δεύτερο μέρος τοῦ ἔργου, παρουσιάζεται μεταφρασμένη ἰταλικά καὶ σχολιασμένη ἢ περιήφημη «Ἐπιστολὴ πρὸς Ἀλέξανδρον Βασιλείου», πὸν ὁ Κοραῖς προέταξε στὴν ἔκδοσή του τῶν «Αἰθιοπικῶν» τοῦ Ἡλιοδώρου (Παρίσι, 1804) καὶ ὅπου πραγματεύεται διεξοδικὰ τὸ ἀρχαῖο μυθιστόρημα καὶ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Καὶ οἱ δύο αὐτὲς πλευρὲς τῆς ἐπιστημονικῆς δραστηριότητος τοῦ Κοραῖ ἀποτελέσαν τὸ ἀντικείμενον νέων ἐιδικῶν ἐρευνῶν τοῦ Rotolo, μὲ τὴν εὐκαιρίαν δύο συνεδρίων ἀφιερωμένων στὸν Κοραῖ, πὸν ἔγιναν στὴν Ἑλλάδα τὸ 1983.

Ἄλλὰ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας ἀπασχόλησε τὸν κ. Rotolo καὶ σὲ πολλὰς ἄλλας ἐργασίας του. Τὸ 1970, παρουσίασε τὸν περιήφημο «Διάλογο» τοῦ Σολωμοῦ σὲ ἰταλικὴ μετάφραση, μὲ ἐκτενῆ εἰσαγωγὴν καὶ σχόλια, ὅπου ἐξετάζει τὶς πηγὰς καὶ τὶς γλωσσικὰς θεωρίας τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητῆ. Θὰ ἀναφέρουμε ἀκόμη τὶς ἐργασίας του «Ὁ Πλάτωνας στὶς γλωσσικὰς συζητήσεις τοῦ Ἀθ. Χριστοπούλου καὶ τοῦ Δ. Σολωμοῦ» (1982), «Ἡ διγλωσσία τοῦ Σολωμοῦ» (1989) καὶ *La lingua dei giornali* «Ἡ γλώσσα τῶν ἐφημερίδων» (1970). Ἀπὸ τὶς καλύτερες ἐργασίας του εἶναι ἡ μελέτη *D. Solomos fra la cultura italiana e la cultura greca* (1988) «Ὁ Διονύσιος Σολωμὸς μεταξὺ τῆς ἐλληνικῆς καὶ τῆς ἰταλικῆς παιδείας», στὴν ὁποία, μὲ ὀξὺ κριτικὸ πνεῦμα καὶ γνώση, ἐξετάζει καὶ ἐρμηνεύει τὴ χρῆση ἀπὸ τὸν ἐθνικὸ μας ποιητὴ τῆς ἐλληνικῆς ἢ τῆς ἰταλικῆς γλώσσας, χωριστὰ ἢ καὶ συγχρόνως, στὶς διάφορες περιόδους τῆς ζωῆς του.

Ἄλλά, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γλωσσικὰ θέματα, ἓνας ἄλλος —ὁ τελευταῖος— κύκλος τῶν ἐνδιαφερόντων τοῦ τιμωμένου συναδέλφου εἶναι ἡ σύγχρονη ἑλληνικὴ ποίηση, στὴν ὁποία ἔχει ἀφιερώσει πολυάριθμα δημοσιεύματα, εὔστοχες ἔμμετρες μεταφράσεις, δοκίμια καὶ ἄρθρα (σὲ περιοδικὰ καὶ ἐγκυκλοπαίδειες).

Ἔτσι, τὸ 1968, παρουσίασε ἐπιλογή ἀπὸ 21 ποιήματα τοῦ Ὀδυσσεά Ἐλύτη (ἑλληνικὸ κείμενο καὶ ἰταλικὴ μετάφραση), μὲ ἐκτενῆ εἰσαγωγή. Τὸ 1970, δημοσίευσε ἐπιλογή ποιημάτων τοῦ Νικηφόρου Βρεττάκου μὲ σύντομο δοκίμιο γιὰ τὴν ποίησή του. Τὸ 1975, μᾶς πρόσφερε μιὰ κριτικὴ ἀνάλυση τοῦ γνωστοῦ ποιήματος τοῦ Ἐλύτη «Ἄσμα ἡρωϊκὸ καὶ πένθιμο γιὰ τὸ χαμένο Ἀνθυπολοχαγὸ τῆς Ἀλβανίας». Τὸ 1985, δημοσίευσε ἰταλικὴ μετάφραση τῆς «Villa Natachia» τοῦ Ἐλύτη. Ἀπὸ τὶς ἐργασίες του αὐτὲς γιὰ τὸν Ἐλύτη αὐτὴ πὸν ἐπιγράφεται *Grecia e grecità nella poesia di Elitis* «Ἑλλάδα καὶ ἑλληνικότητα στὴν ποίηση τοῦ Ὀδυσσεά Ἐλύτη», εἶναι ἡ διάλεξη πὸν μᾶς ἔκαμε στὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτούτο τῆς Βενετίας, στὰ τέλη τοῦ 1979. Θὰ μοῦ ἐπιτραπεῖ ἐδῶ μιὰ μικρὴ παρένθεση. Μόλις ἀπονεμήθηκε τὸ βραβεῖο Nobel στὸν ἐκλεκτὸ ποιητὴ μας, θεώρησα χρέος μου, ὡς διευθυντῆς τότε τοῦ Ἰνστιτούτου, νὰ προσκαλέσω τὸν κ. Rotolo, ὡς εἰδικό, νὰ ἔλθει στὴ Βενετία νὰ μᾶς μιλήσει γιὰ τὸ ἔργο του. Ὁ κ. Rotolo ἀνταποκρίθηκε πρόθυμα καὶ ἡ ὠραία διάλεξί του (τὴν 6η Νοεμβρίου 1979) ἦταν ἡ πρώτη παρουσίαση σὲ εὐρωπαϊκὸ ἀκροατήριον τοῦ ἔργου τοῦ Ἑλληνα ποιητῆ, πὸν τιμήθηκε μὲ τόσο ὕψηλὴ διάκριση. Ὁ κ. Rotolo εἶχε τὴν ἐμπνευση νὰ φέρει μαζί του καὶ ἠχολήφιες ποιημάτων τοῦ Ἐλύτη μελοποιημένων ἀπὸ τὸ Θεοδωράκη, πὸν γοήτευσαν, θυμοῦμαι, τὸ κοινὸ σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὥστε, μετὰ τὸ τέλος τῆς διάλεξης, ἡ πλειονότητά του παρέμεινε, δυὸ ὧρες ἀκόμη στὴν αἴθουσα, ν' ἀκούει τοὺς δίσκους. Στὸν Βρεττάκο πάλι ἀφιέρωσε ὁ κ. Rotolo διάφορα κριτικὰ δοκίμια καὶ ποιητικὲς μεταφράσεις: τὸ 1987 τύπωσε τὴν ἔκδοση *Dioidici poesie siciliane* «Δώδεκα Σικελικὰ ποιήματα» καὶ πρόσφατα (καλοκαίρι 1992) τὴ συλλογὴ του *Incontro con il mare* «Συνάντηση μὲ τὴ θάλασσα», μὲ ἰταλικὴ μετάφραση. Σὲ ἄλλα μελετήματά του ἐπιχειρεῖ τὴ σύγκριση τῶν δύο αὐτῶν μεγάλων συγχρόνων ποιητῶν μας ἀναμεταξύ τους, καθὼς καὶ μὲ τὸ Γιάννη Ρίτσο, μὲ τὸν ὁποῖο ἐπίσης ἀσχολήθηκε κατ' ἐπανάληψη. Ἐκτὸς ὁμως ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἐξέχοντες ποιητὲς αὐτούς, ὁ Rotolo ἔχει ἀφιερώσει μικρὰ δοκίμια γιὰ μιὰ σειρά ἄλλων ἀξιόλογων συγχρόνων ποιητῶν, ὅπως ὁ Γ. Θέμελης, ὁ Νικ. Παπάς, ὁ Δημ. Παπαδίτσας, ὁ Τάκης Βαρβιτσιώτης κ.ἄ., πὸν τοὺς παρουσίασε συστηματικὰ στὸ πολὺγλωσσο περιοδικὸ τοῦ Λουξεμβούργου «Nouvelle Europe».

Τέλος, ἀξίζει ν' ἀναφερθοῦν δυὸ ἀκόμη σημεῖα τῆς ἀκάματης δραστηριότητος τοῦ κ. Rotolo πρὸς ὄφελος τῶν νεοελληνικῶν σπουδῶν: Πρῶτα, τὸ ἄρθρο του στὴ «Magna Graecia» (1990), γιὰ τὴ διδασκαλία τῆς νέας ἑλληνικῆς στὰ ἰταλικά σχο-

λεϊα, με τὸ ὅποιο προτείνει τὴν εἰσαγωγή τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας στὸ πρόγραμμα διδασκαλίας Μέσης Ἐκπαίδευσης τῆς νότιας Ἰταλίας, ὅπου ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς κυριαρχοῦσε ἐπὶ αἰῶνες καὶ ὅπου σώζονται ἀκόμη νησίδες ἑλληνοφῶνων. Καὶ δεύτερο, τὸ γεγονός τῆς ἐπικείμενης, ἐντὸς τοῦ 1992, ἔκδοσης τοῦ Νεοελληνο-Ἰταλικοῦ Λεξικοῦ ποὺ ἐτοιμάστηκε στὸ Παλέρμο, με πρωτοβουλία τοῦ ἀείμνηστον Λαναρνιῆ, ἀπὸ ἐπιτροπὴ φιλολόγων, με ἐπικεφαλῆς τὸν κ. Rotolo. Εἶναι περιττὸ νὰ τονιστεῖ πόσο μεγάλες ὑπηρεσίες θὰ προσφέρει στὶς νεοελληνικὲς σπουδὲς τὸ ἔργο αὐτό, ποὺ τὸ περιμένουμε ἀπὸ χρόνια.

Ἄγαπητὲ συνάδελφε καὶ φίλε,

Μὲ τὰ ἐπιστημονικὰ ἐπιτεύγματα ποὺ ἔχετε στὸ ἐνεργητικὸ σας, ὅπως ἔγινε, πιστεύω, φανερὸ ἀπὸ τὴ σύντομη αὐτὴ παρουσίαση τοῦ ἔργου σας, με τὴν ἀκούραστη δραστηριότητα, τὰ οργανωτικὰ σας χαρίσματα, ἀλλὰ καὶ τὸν πανθομολογούμενο καὶ δοκιμασμένον φιλελληνισμό σας, εἶναι βέβαιο ὅτι ἡ συνεργασία σας με τὴν Ἀκαδημία μας θ' ἀποδώσει γρήγορα ἀγλαοὺς καρπούς.

Ὡς παλαιὸς συνεργάτης καὶ φίλος, σᾶς καλωσορίζω καὶ ἐγὼ στὴν Ἀκαδημία μας!